

3. Требін М. Армія і політика: історична ретроспектива взаємодії. Політичний менеджмент. 2012. № 4-5. С. 141-153.
4. Тяпкіна Ю. О. Армія & суспільство: до визначення стратегії дослідження. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки. 2020, Вип. 1 (20). С. 186-196

Д'якова Поліна Олексіївна
Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. Гончарова О.С.
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ МІСТА ХАРКОВА XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Для характеристики історіографії дослідження музичного життя міста Харкова у означений період використано хронологічний принцип розподілу, відповідно до якого ми виділяємо три умовні періоди розвитку історико-наукової думки: перший – дореволюційний; другий – радянський; третій – сучасний, що розпочався з відновленням державної незалежності України.

Дореволюційна історіографія представлена переважно публікаціями в пресі та деякими окремими працями. До таких публікацій належать роботи Є. Редіна «Преподавание искусств в императорском Харьковском Университете: К истории императорского Харьковского университета», «Харків – як центр художньої освіти Півдня Росії» та стаття І. Букініка «Ілля Ілліч Слатін: Біографічний нарис». Побіжно проблеми музичного життя Харкова знайшли висвітлення в дослідженнях Р. Геніки «Нарис історії музики», Г. Данилевського «Украинская старина: Материалы для истории украинской литературы и народного образования», М. Лісіцина «Эпоха Бортнянского, Турчанинова и Львова и значение названных композиторов в истории русской культуры», М. Піляєва «Напівбарські витівки» та П. Сокальського «Русская народная музыка великорусская и малорусская в ее строении мелодическом и ритмическом и отличия ее от основ современной гармонической музыки». Особливості розвитку культурного життя м. Харкова розкривають роботи Д. Багалія.

У центрі уваги радянської історіографії перебували видатні українські композитори та виконавці: М. Балакірєв, П. Кравцова, Г. Хоткевича та ін. З'явилася низка біографічних публікацій, автори яких досліджують творчий шлях провідних діячів театру, формування їх творчої індивідуальності, внесок у розвиток національного театру. Характерною рисою цих досліджень є біографізм. Автори, як правило, канонізують особистості діячів музичного мистецтва, які були визнані офіційною ідеологією. У 50-80-х роках вийшли такі праці: А. Алексєєв «Російські піаністи», Л. Баренбойм «Антон Григорович Рубінштейн: Життя, артистичний шлях, творчість, музично-суспільна діяльність», О. Гравітіс «Андрій Юрьян: Латишський композитор. 1856-1922». У радянський період з'являються й перші узагальнюючі праці з історії

музичного мистецтва. В першу чергу це колективна шеститомна праця «Історія української музики», в першому томі якої висвітлюється історія українського мистецького життя дожовтневого періоду. Незважаючи на певну політичну заангажованість, ця наукова розвідка містить величезний фактичний матеріал, комплексно оцінюються досліджувані явища. Спроби написання загальної історії музичного життя здійснили Б. Асаф'єв, В. Кантор, Т. Ліванова. Значну увагу дослідники приділяли вивченню історії окремих музичних жанрів. Так, історією віолончельного мистецтва займався Л. Гінзбург; фортепіанним – В. Музалевський, В. Натансон, М. Овчинніков; оперним – М. Черкашина. Єдиним спеціальним дослідженням з історії формування слухацької аудиторії та сприйняття нею музичних творів різних жанрів у дожовтневий період є праця М. Хренова «Соціально-психологічні аспекти взаємодії мистецтва і публіки», яка була опублікована у 1981 р. і висвітлювала багато аспектів історії формування слухацьких смаків. З 1960 років ХХ ст. починають з'являтися праці присвячені історії музичного життя міста Харкова. Першим цю тематику починає досліджувати Й. Миклашевський. У 1967 р. побачила світ його робота «Музична і театральна культура Харкова кінця ХVІІІ – першої половини ХІХ ст.». Окремі аспекти розвитку музичного життя міста знайшли розкриття в наукових розвідках А. Плетньова «У истоков Харьковского театра» та Ю. Щербініна «Біля джерел музичної освіти в Харкові». Вагомий внесок у вивчення особливостей музичного мистецтва в місті Харкові у кінці ХVІІІ – на початку ХХ ст. зробила О. Кононова.

Література 1990-х років вже більш об'єктивно, всебічно й глибоко досліджує історію української музики. В першу чергу слід виділити роботи з історії української музики, в яких вагоме місце приділяється Харкову. За період незалежності України побачили світ роботи А. Ольховського, М. Ржевської, В. Шульгіна. У пострадянський період продовжує привертати увагу дослідників і історія окремих музичних жанрів. Слід відзначити роботи Л. Воєвідко та І. Лисенко. У цих роботах простежуються основні етапи розвитку національної музично-виконавської традиції від появи на етнічних українських землях перших виконавців до початку ХХІ ст. У полі зору В. М. Кавуна перебувала камерно-вокальна творчість українських композиторів. У дослідженні С. Пісецького значна увага приділяється класицизму в українській музиці другої половини ХVІІІ – початку ХХ ст. [88]. Значний інтерес представляє дослідження з історії кріпацького театру З. Ядловської, яка значну увагу приділила музичній стороні його діяльності. Збереження народних традицій в музиці ХІХ – початку ХХ ст. розкривається у роботі Я. Сорокера.

Низка праць, що побачили світ у 90-ті рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст. присвячена регіональним особливостям музичного життя. Це роботи Є. Бортник, Н. Супрун. Звертає на себе увагу проведена 3-4 квітня 2008 р. на базі Харківської академії культури конференція на тему «Харків у контексті світової музичної культури: події та люди».

Важливими з даної проблематики є праці О. Кононової, які присвячені різним аспектам музичного життя Харкова ХІХ – ХХ ст. Авторкою виявлено ряд закономірностей і особливостей формування Харкова не тільки як культурного музичного центру Слобожанщини, але і як одного з великих центрів музичної культури всієї України.

Таким чином, окремі аспекти розвитку музичного мистецтва Харкова ХІХ – початку ХХ століття в історичній літературі знайшли висвітлення. Проте цілий ряд проблем залишився поза увагою дослідників. Це, зокрема, становлення професійної музичної освіти, поєднання в музичній сфері аматорства та професіоналізму, формування слухацької аудиторії та її естетичних вподобань.

Єфіменко Дмитро
Науковий керівник – канд. істор. наук Лапченко А.С.
Державний біотехнологічний університет

ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Євромайдан / Революція Гідності став наймасштабнішою подією в новітній історії України, засвідчивши також нові зсуви в колективній свідомості суспільства. Більшість експертів маркують вихід людей на вулиці в листопаді 2013 року, після відмови уряду підписати Угоду про Асоціацію з Європейським Союзом, як цивілізаційний вибір. Продовження громадських протестів і самоорганізація суспільства на противагу тиску з боку держави та мобілізація громадян для захисту України від військової агресії на Сході країни вказують на надзвичайну важливість цього вибору й увиразнюють характер націо- та державотворення в Україні. Потужні виклики, спричинені не лише внутрішньополітичними чинниками, але й зовнішньополітичними (зокрема зовнішньою агресією), змінили українське суспільство. Траєкторія розвитку цих подій дає підстави для виокремлення кількох складових революційного процесу. Якщо Євромайдан із підписанням Угоди про асоціацію досяг свого логічного завершення з точки зору документування процесу, то інші каталізовані революційні процеси не досягли свого вирішення.

Україна є досить молодою республікою, юридично свою незалежність вона отримала у 1991 р., проте в реаліях це було далеко від бажаного. Протягом усього періоду незалежності ми стали свідками того, як наша держава поступово перетворювалася на другорядну країну світу, сателіта Російської Федерації. Замість реформ та змін, в країні зберігалася законсервованість системи, котра дісталась нам у спадок ще від Радянського Союзу. Тіньова економіка, зростання корупції та хабарництва, безвідповідальність влади та її авторитарний характер, навмисне знищення армії практично зруйнували потенціал країни. Протести розпочалися 21 листопада 2013 року як реакція на рішення Кабінету Міністрів України про призупинення процесу підготування